

OBRAZLOŽITEV

ODREDBE o omejitvah obiskovanja in ogledovanja naravne vrednote Fratarica

Odredba o omejitvah obiskovanja in ogledovanja naravne vrednote Predilnica (v nadaljevanju: Odredba) je sprejeta na podlagi Zakona o Triglavskem narodnem parku (Uradni list RS, št. 52/10, 46/14 – ZON-C, 60/17, 82/20 in 18/23 – ZDU-1O; v nadaljevanju: ZTNP-1), ki v drugem odstavku 32. člena določa, da minister lahko omeji dostop do naravnih vrednot ali posameznih delov narodnega parka na podlagi strokovne ocene o ogroženosti, ki jo pripravita skupaj upravljavec narodnega parka in Zavod RS za varstvo narave. Šteje se, da je ogroženost izkazana, če je v strokovni oceni o ogroženosti verjetno izkazano, da bi ogledovanje ali obiskovanje dela narodnega parka lahko povzročilo nevarnost za ohranitev naravnih vrednot, rastlinskih ali živalskih vrst in njihovih habitatov, habitatnih tipov ter kulturne dediščine.

Soteska Fratarica je levi pritok reke Koritnice pri Logu pod Mangartom in se nahaja v Triglavskem narodnem parku. S Pravilnikom o določitvi in varstvu naravnih vrednot (Uradni list RS, št. 111/04, 70/06, 58/09, 93/10, 23/15 in 7/19) je opredeljena za naravno vrednoto državnega pomena Fratarica (ident. št. 1588), na njej sta opredeljeni še dve manjši naravni vrednoti Skok – slap (ident. št. 1830) in Katedrala – slap (ident. št. 1829). Soteska Fratarica se nahaja znotraj območij s statusom območja Natura 2000 (SI 3000253, SI 5000019) na podlagi Uredbe o posebnih varstvenih območjih – območjih Natura 2000 (Ur. l. RS, št. 49/04, 110/04, 59/07, 43/08, 8/12, 33/13, 35/13, 3/14, 21/16, 47/18), in ekološko pomembnega območja (ident. št. 21100) na podlagi Uredbe o ekološko pomembnih območjih (Ur. l. RS, št. 48/04).

JZTNP in Zavod RS za varstvo narave (v nadaljevanju: ZRSVN) sta na Ministrstvo za naravne vire in prostor (v nadaljevanju: ministrstvo) posredovala strokovno oceno ogroženosti naravne vrednote Fratarica (JZTNP, št. 35601-7/2019-10 z dne 1. 3. 2022 (ZRSVN, št. 3562-0258/2023-2 z dne 20. 1. 2023 in ponovno s spremembami JZTNP, št. 3560-7/2019-27 in ZRSVN št. 3562-0294/2014-1 z dne 11. 1. 2024), v kateri navajata, da trenutni obseg obiskovanja soteske Fratarica, ki je del Triglavskega narodnega parka, zlasti na način soteskanja, ogroža naravno vrednoto. Podala sta predlog, da se zaradi neposrednih in posrednih vplivov soteskanja na sotesko Fratarica ter njeno okolico, obiskovanje in ogledovanje omeji. V povezavi s tem sta pripravila oceno ogroženosti soteske, s katero pojasnjujeta dejavnike ogrožanja ter dejanske in potencialne vplive na naravo in izračun nosilne zmogljivosti soteske, s katero opredeljujeta največje število obiskovalcev, ki so v okviru sprejemljivih vplivov na naravo, kvalitete spoznavanja in doživljanja narave, lahko dnevno prisotni v soteski. Na podlagi terenskih ogledov ter informacij lokalnih vodnikov soteskanja in lokalnih prebivalcev ugotavljata, da ima izvajanje soteskanja na Fratarici naslednje neželene vplive:

1. na naravo:

- Močno povečan obisk ter posledično prisotnost ljudi, povečan hrup čez celotno sezono ter čez celoten dan povzroča bistveno povečan pritisk na živo naravo sicer mirnega in nepristopnega območja, predvsem na obvodne ptice, vezane na habitate sotesk in skalnih sten, pa tudi na floro v sami soteski.
- Soteskarji mestoma hodijo po stoječi ali počasi tekoči vodi, kalijo vodo, hodijo po vegetaciji v in ob vodotoku, premikajo kamenje, kar močno vpliva na stanje vodnih živali, predvsem nevretenčarjev na dnu vodotoka (ličinke enodnevnice, mladoletnice, ...), s tem pa se zmanjša tudi možnost preživetja rib in rakov, ki se s temi organizmi prehranjujejo, v teh vodotokih in tudi vodotokih dolvodno. Ribje vrste naseljujejo iztočne dele Fratarice ob sotočju s Koritnico, kjer je izstopno mesto za soteskarje, drstišča na tem mestu niso evidentirana.
- Zaradi stalne rabe (oprimki in stopi na istih mestih) in opremljanja (sidrišča, klini, svedrovci) za spuščanje ob vrvi so poškodovane rastline na skalnatih rastiščih neposredno ob vodi.
- Nekatere skupine soteskarjev zaradi neustrezne opreme ali neprimernega tehničnega znanja za spust po vrvi v strugi Fratarice obidejo najzahtevnejše dele soteske (slapove, skoke – npr. Parabola,

Katedrala) in nižje ponovno vstopijo v strugo. Zaradi tega so na bregovih struge nadelane nove poti, kar povzroča erozijo. Poškodovana je tudi obrežna vegetacija.

- Zaradi povečanega obiska soteske je povečana tudi potreba po nadelavi novih varnih, urejenih sidrišč na primernih mestih v skalah ob strugi. Povečan obisk privede tudi do potrebe po novih dostopih itd. S povečano rabo se posledično pojavljajo negativni vplivi na značilnostih in vrednostnih lastnostih naravnih vrednot.

2. na okolje:

- Obiskovalci (ne samo soteskarji) vozila parkirajo na neurejenem parkirišču. Obstaja nevarnost izlitja nevarnih snovi v vodotok.
- Začasno suho ali kemično stranišče ob parkirišču zahteva redno vzdrževanje, čiščenje oz. odvoz fekalij. V nasprotnem primeru obiskovalci svoje potrebe običajno opravijo ob robu parkirišča, v gozdu ob strugi ali kar neposredno v vodotoku pri izvajanju dejavnosti. Na ta način onesnažujejo vodotok praktično pri izviru. Na parkirišču in ob strugi so opazni tudi posamezni odpadki.
- Pri izvajanju soteskanja so udeleženci lahko precej hrupni.

3. na družbo:

- Velik obisk soteske vpliva tudi na kakovost življenja prebivalcev, predvsem Loga pod Mangartom. To se kaže predvsem na povečani obremenitvi lokalne prometne infrastrukture, občasnem oteženem dostopu lokalnih prebivalcev s kmetijsko mehanizacijo do kmetijskih zemljišč ter povečanem hrupu, ki prihaja iz soteske Fratarica.
- Soteskarji za dostop do vstopne točke uporabljajo zasebna zemljišča, katerih lastniki se v nekaterih primerih ne strinjajo z dejavnostjo.
- Povečan obisk močno vpliva na izvajanje enega od pomembnih ciljev narodnega parka, in sicer doživljanje, saj je zaradi prenatrpanosti soteske doživljajski vidik tako soteskarjev kot ostalih obiskovalcev močno okrnjen. V kolikor med posameznimi skupinami soteskarjev ni dovolj časovne razlike ali pa so skupine prevelike, se pogosto zgodi, da se skupine koncentrirajo na posameznih zahtevnih delih soteske, kjer morajo čakati predhodno skupino, da se varno spustijo preko zahtevnega mesta.
- Zasebnost soteskarjev pri preoblačenju na parkirišču zagotavlja le urejen prostor za preoblačenje.

JZTNP in ZRSVN predolg nosilne zmogljivosti naravne vrednote in s tem povezane omejitve podajata ob upoštevanju naslednjih predpostavk, dejstev in določil iz ZTNP-1 in Uredbe o Načrtu upravljanja Triglavskega narodnega parka za obdobje 2016–2025 (Ur. l. RS, št. 34/16; v nadaljevanju: NUTNP):

- Soteskanje se lahko izvaja le v dnevnem času. Nočno soteskanje ni dovoljeno.
- Soteskanje se lahko izvaja od 15. aprila do 31. oktobra.
- Čas izvajanja soteskanja (posebne rabe naravne vrednote) tekom sezone prilagodimo občutljivosti naravnega okolja. Soteske namreč niso rekreacijski poligon in na ta način zmanjšamo vznemirjanje živali, ki živijo v tem okolju, hkrati pa kakovostnejše doživljanje soteske omogočimo tudi drugim obiskovalcem (pohodnikom).
- V za ptice ter dvoživke občutljivem pomladanskem obdobju (15. april – 15. junij) se obisk časovno omeji na čim krajše časovno obdobje, da se zagotovi, da motnje v soteski ne bi ovirale skrbi za gnezda ter s tem ogrozile reproduktivnega uspeha prisotnih vrst. Posebej kratko časovno okno motenj zaradi obiskovanja je nujno v prvem obdobju (15. april – 14. maj), ker je takrat dan še kratek, zaradi nizkih temperatur pa so gnezda z jajci in mladiči posebej občutljiva. Nekoliko daljše časovno okno motenj zaradi obiskovanja je sprejemljivo v drugem časovnem obdobju (15. maj – 14. junij), ko večinoma poteka intenzivno hranjenje mladičev – dlje trajajoče motnje bi bile za mladiče lahko usodne. Naslednji dve obdobji (15. junij – 14. september in 15. september – 31. oktober) sta z vidika življenjskega cikla zavarovanih vrst manj problematični, zato je takrat obisk sprejemljiv v večjem delu svetlega dela dneva.
- V skladu z uveljavljenimi standardi dejavnosti en usposobljen vodnik po soteski lahko vodi do 8 obiskovalcev, tako ena skupina vključuje 9 soteskarjev (1 vodnik in 8 obiskovalcev).
- V najbolj občutljivem obdobju (15. april – 14. maj) ena skupina zaradi zmanjšanja intenzivnosti motenj v soteski ter zaradi varnosti obiskovalcev (nizke temperature) lahko vključuje le 5 soteskarjev (1 vodnik in 4 obiskovalci).

- Obvezna je uporaba z NUTNP določenega vstopnega in izstopnega mesta. Vstop ali izstop na drugih delih soteske ni dovoljen.
- Spust po celotni soteski (od vstopnega do izstopnega mesta, določenega z NUTNP) za skupino do 9 soteskarjev traja približno 3 ure. Skupina 9 soteskarjev za varen spust preko vsakega posameznega najzahtevnejšega dela soteske potrebuje približno 30 – 45 minut.

V predloženi Odredbi so kar najbolj upoštevane pripombe in predlogi, ki jih je ministrstvo prejelo v prvi javni obravnavi odredbe v letu 2023 in, ki so bile podane na razpravah, javni delavnici (v Logu pod Mangartom, oktobra 2023) ter usklajevalnih sestankih, ki sta jih, zlasti s predstavniki Soteskarske zveze Slovenije in Gospodarskega interesnega združenja raftarjev Dolina Soče, vodila JTNP in ZRSVN.

Operativno izvajanje Odredbe bo zagotovil JZTNP v sodelovanju z zunanjimi izvajalci.